

K Ü L Ö N F É L É K

Személyi hírek.

Heider Henrik m. kir. főerdőmérnök családi nevét 17939/III/1934. számú belügyminiszteri engedéllyel „Hartay”-ra változtatta.

A m. kir. földművelésügyi miniszter *Horváth Arvéd* m. kir. erdőmérnököt Szolnokról áthelyezte Nyirmártonfalvára s megbízta a guthi m. kir. erdőhivatal vezetésével.

II. Károly román király öfelsége Klózel Oszkár főerdőtanácsosnak az I. osztályú „Ipari és Kereskedelmi érdemrendet” (Medalia Meritul Comercial si Industrial Cl. I.-a) adományozta.

Tekintettel egyfelől arra, hogy magyar erdőtiszt ez alkalommal első ízben ért e magas kitüntetés, másfelől pedig arra, hogy nevezett mint az első romániai magyar erdőbirtoknak: a Gödemesterházaai Erdőuralalom R. T.-nak (Báró Bánffy Erdőuralomnak) hivatalfőnöke szerzett erre érdemeket, — ezen kitüntetés úgy az erdélyi magyarság, mint az erdészet körében egyaránt osztatlan örömet keltett.

—:o:—

Halálozás. A miskolci m. kir. erdőigazgatóság és m. kir. erdőszámvevőség tisztikarának gyászjelentése szerint *vitész Stubnyay János* m. kir. erdőmérnök, tartalékos főhadnagy, több háborús kitüntetés tulajdonosa, egyesületünk rendes tagja, folyó évi október hó 16-án, Szikszón, életének 42-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt.

Megboldogult kartársunk a háború kitörésétől 1919. év végéig katonai szolgálatot teljesített. 1915 nyarán az orosz harctéren megsebesült. 1918 novemberétől 1919 november közepéig olasz hadifogságban volt. A harcstíterén vitézségéért többszörösen kitüntették. Így az ezüst és bronz signum laudison kívül megkapta az I. o. nagyezüst, majd pedig a bronz vitézségi érmet. Tulajdonosa lett továbbá a Károly csapatkeresztnek, a sebesülési és a német harcos éremnek.

Leszerelése után a Magyarországi Faértékesítő Hivatalhoz nyert beosztást, ahol 1922. év december hó végéig teljesített szolgálatot. 1922-ben a miskolci m. kir. erdőigazgatósághoz m. kir. segéderdőmérnökké nevezték ki. 1925-ben áthelyezték a székesfehérvári erdőhivatalhoz. 1926-ban megbízták a berettyóújfalui erdőhivatal vezetésével. 1932-től pedig most bekövetkezett haláláig a szikszói erdőhivatal vezetője volt.

Rövid pályafutása alatt mindenütt, ahol csak megfordult, feljebbvalóinak elismerését vívta ki magának. Elhunytával Hazánk egy lelkes vitézét, az államerdészet kiváló és érdemes tagját, a tisztikar pedig megértő és szeretett kartársát veszttette el. Megboldogult kartársunk hült tetemét ez évi október hó 18-án Szikszón helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett.

Béke hamvaira.

—:o:—

A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bánya-, kohó- és erdómérnöki karának tanévmegnyitó közgyűlése. A folyó évi október hó 21-én lefolyt tanévmegnyitó közgyűlés volt első ünnepélyes megnyilatkozása a József Nádor Műegyetem soproni karának, de azon a főiskola utolsó rektorának beszámolója volt egyúttal utolsó hivatalos megszólalása a régi, nagymultú bányamérnöki és erdómérnöki főiskolának is, és jelentette megszűnt önálló életének utolsó mozzanatát. Elhomályosodó szemekkel gondolunk szeretett ősi alma materünkre, amely a régi Magyarország egyik átmentett értékét és dicső multjának tanujelét is is láttatja velünk. A beszámoló során felelevenedtek bennünk a részben történeti feljegyzések, ismertetések, részben csak hagyományok révén magunkévá tett, de részben a magunk átéltük mult egyes fejezetei és vele régi hazánk egyik jelentős korszakának, majd intézetünk új otthon kereső és építő küzdelmes éveinek most már megszépült emlékei. A közel két évszázados mult biztos reményt kelt bennünk, hogy ezen fog felépülni, illetve folytatódni az új karnak az ősi hagyomány megszentelte kulturális munkája.

A tanévmegnyitó közgyűlést a bencések templomában tartott Veni sancte előzte meg. A közgyűlés a városháza nagytermében folyt le. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Szily Kálmán államtitkár, régi felettes hatóságainkat, a pénzügyminisztert Pethe Lajos, a földmívelésügyi minisztert Papp Béla miniszteri tanácsosok képviselték. A helyi hatóságokon kívül képviseltette magát a Magyar Tudományos Akadémia, az Erzsébet tudományegyetem, a Magyar Mérnök- és Építészegylet, a Bányászati és Kohászati Egyesület. Az együttérzésnek igen szép tanujelét adta a Hungária Magyar Technikusok Egyesületének zászlójuk alatt felvonult tíz tagú kéksapkás küldöttsége Mihailich műegyetemi tanár, magisterrel az élükön. Az emelvény szemben levő oldalán a hagyományos egyenruhás díszörség állította fel karunk ifjúságának zászlóját.

Tizenkét óraker ünnepélyes csendben vonul be a terembe az új egyetem tanácsa, Rohringer Sándor rector magnificus vezetésével Zelovich Kornél, a mérnöki és építészmérnöki kar dékánja, Pogány Béla dr., a gépész- és vegyészmérnöki kar, Finkey József a bánya-, kohó- és erdómérnöki kar dékánja és a közgazdaságtudományi kar beteg dékánja helyett Fellner Frigyes dr., prorektor, mindnyájan

ünnepélyesen magyaros szabású fekete díszruhában a kormányzati láncokkal felékesítve.

A Magyar Hiszekegy elhangzása után Rohringer Sándor, rector magnificus megnyitja a közgyűlést, felolvassa Serédi Jusztinián dr., Magyarország hercegrímásának a tanévmegnyitó közgyűlést és a kart üdvözlő levelét, és Hóman Bálint dr., vallás- és közoktatásügyi miniszter hasonló táviratát. Szép szavakkal emlékszik meg beszédében a nagymultú bányamérnöki és erdőmérnöki főiskoláról, amelynek munkáját most már az új kar folytatja; majd méltatja azt a nagy hivatást, amelyet az új egyetemnek, mint az ország második legnagyobb egyetemének a műszaki, gazdasági és közgazdasági tudományok együttes művelése terén be kell töltenie, hogy az egyetemről éppen az egy szervezetben való tömörülés következtében nemcsak egyoldalúlag képzett, de közgazdasági tudással is felvértezett mérnökök, műszaki és közgazdasági ismeretekkel rendelkező gazdák, kereskedők és közigazgatási szakemberek lépjenek ki az életbe. Éppen a különböző karok egymásra való hatásában látja az újonnan szervezett egyetem nagyvonalú megalapozottságát. Elismerte a bányá-, kohó- és erdőmérnöki kar jogelődjének, a régi főiskolának nemzetnevelő fontos szerepét, annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy e kar éppen régi tradíciója alapján fogja továbbra is lankadatlanul és eredményel szolgálni a tudomány és a haza javát.

Lelkes éljenzés után feláll Sopronyi-Thurner Mihály dr., Sopron város polgármestere és lendületes szavakkal üdvözlö az új szervezetben a régi főiskolát, mint egyetemi kart, amelynek ifjúsága vérét is ontotta a Sopron körül folyt nyugatmagyarországi felkelő harcokban, és e kiontott vérével pecsételte meg a főiskola és a város egymással kötött szerződését. A felkelő harcok elesettei között karunk ifjúsága mellett ott voltak a műegyetem hősei is, akik főiskolánk ifjúságával együtt a közös hazafias célért való áldozattal hozzájárultak a trianoni békeparancs első módosításának kikényszerítéséhez, amely lehetővé tette Sopron város közönségének, hogy a népszavazás alkalmából a magyar hazához való törhetetlen hűségéről tanúságot tehesen. Ezért kíséri a város hálája a régi főiskolából alakult kart, de az egész új egyetemet is.

Ezután Fekete Zoltán prodékán, a volt bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola utolsó rektora gondosan felépített beszédében az eddigi szokásoktól eltérőleg nemcsak az elmúlt tanév jelentősebb eseményeiről számol be, hanem annak kétszázéves multját vetíti főbb vonásokban a hallgatóság elé és evvel mintegy búcsúzik a régi főiskolától.

Nagyhatású beszéde után Finkey József, a bányá-, kohó- és erdőmérnöki kar e. i. dékánja olvassa fel székfoglaló értekezését, amelyben a hazai szenek brikettelésével foglalkozik, rámutatva az itt felmerülő nehézségekre és jórészt saját tudományos kutatásain és laboratóriumi kísérletein alapuló megállapításaira és javaslatokra.

A kérdésnek nemzetgazdasági fontosságát kiemelve megismétli az országrendezési héten, az egységes kísérletezés megoldására vonatkozó javaslatát.

Majd értekezése végén az ifjúsághoz emeli fel szavát, buzdítólag szemük elé állítja a régi mult emlékeit és eredményeit, felhívja őket az igazi tradíciók és nemes hagyományok tiszteletére, amely azonban nem élheti ki magát az ősi viseletnek Sopronban kialakult túlzásaiban, hanem az igazán ősi külsőségek megtartása mellett a régi hagyományos szellem fenntartását jelenti. Evvel az 1934—1935. évi tanévet megnyitottnak jelenti ki.

A közgyűlés a Himnusz eléneklésével ért véget.

M. F.

Hozzászólás a próbakörökkel való erdőbecsléshez. Az Erdészeti Kísérletek 1933. évi 1—2. számában Muzsnay Géza „Adatok a német fatömegtáblák pontosságának a megítéléséhez” cím keretében az általa a Marosvölgy felső részében próbakörök alkalmazásával végzett erdőbecslés módját írja le. Bevezetésként előadja, hogy először a német Zetsche meiningeni főerdőtanácsos által alkalmazott *ezt a becslési módot hazánkban* Csiby Lőrinc, Szentimrey Dániel, ő és Fekete Zoltán *fejlesztették tovább és emelték arra a színvonalra, amelyen ma van.*

E sorok írója az Erdészeti Lapok 1907. évi X. füzetében „*Adatok a próbakörökkel való erdőbecslésről*” cím alatt már megírtam hogy az olyan nagy erdőtestekben és nagy erdőrészekben, mint amilyenekkel Erdélyben és az ottanihoz hasonló viszonyok között dolgunk van az addig hazánkban alkalmazott, *többnyire 0.01 és 0.02 kat. holdas, sűrű hálózatban vett kis próbakörökkel nem boldogulunk. Egyrészt, mert a kis körtávolságokkal a nagy területen nem jutunk előre, nem haladunk a munkával; másrészt, mert a jobbára idős s így ritkább faállományokban a kis körökbe kevés s néhol egyetlen fatörzs sem esik bele s általában már az érzésünk az, hogy az állományból a kis próbakörökkel nem vesszünk fel annyi fát, amennyi az állomány fatömegének és a fatömeg elegyarányának kívánt pontosságú megállapításához szükségesnek látszik. E meggyőződésem alapján nagyobb próbaköröket és nagyobb sor- és körtávolságokat alkalmaztam s eljárásomnak az előbb jelzett cikkemben történt közlésében a körökről és távolságokról táblázatot is tettem közzé.*

Ezeket a nagyobb próbaköröket és kör- meg sortávolságokat azóta állandóan alkalmaztam s alkalmazták mások is, akik velem valamelyes összeköttetésben voltak vagy esetleg a fentírt cikkemet fígyelembe vették.

Muzsnay Géza cikkéből (akínél egyébként más alkalmakkor jólesően tapasztaltam, hogy nem szokott csekélységemről megfélemlíteni) azt látom, hogy a fent említett közleményemet annak idején

nem méltatta figyelemre s valószínűen ezért feledkezett meg annak megemlítéséről. Nem hiúságból, csupán az igazság kedvéért említem ezt meg; mostani felszólalásom tulajdonképpeni célja az, hogy ismételtén fölhívjam a figyelmet a nagyobb próbakörök és nagyobb távolságaik célszerű alkalmazására, mert — amint az eset mutatja, — régebbi cikkem annak idején is szinte pusztába hangzó szó volt s feledésbe is merült. *Most, hogy Muzsnay is rájött a nagyobb körök célszerűbb voltára*, alkalmoszerűnek látom, hogy a tárgyhoz egyet-mást még hozzáfűzzek.

Muzsnay 18 méter sugarú 0.1768 kat. holdas és 12.62 méter sugarú 0.05 hektárnyi próbakörökkel dolgozott, amelyeknél a körök távolságát 120—200 öltre (300—500 lépésre) s a sorokban a körök távolságát 60—80 öltre (150—200 lépésre) vette. Minthogy a körök egymástól nagyon távol estek, a sorok irányát tájolóműszerrel tűzte ki. A körök kijelölésénél két darab 9 méteres s a másikonál szintén 2 db, együtt 12.62 méteres rudat használt. A fenti méretekkel a próbakörök az állományok területének általában 2—4%-át ölelték fel, ami aránylag kis százalék s Muzsnay szerint a becslés — a becsült terület egy részén fogatosított törzsenkénti fölvétellel történt összehasonlításokból következőtve — mégis teljesen kielégítő pontosságú volt.

En általában 13.53 méter sugarú 0.1 kat. holdas próbakörökkel dolgoztam (kivételesen 0.05 és 0.2 kat. holdas is használva) *úgy hogy az állománynak 5—10%-a kerüljön fölvételre. A köröknek és a sorban a köröknek egymástól való távolságát 60—80 lépésre vettem*, hol a sor- hol a körtávolságot véve kisebbre, amint az állomány és a terep kívánta. Sűrűbb állományban és kevésbé átlátható terepen célszerűbb a sorokat közelebb venni egymáshoz.

Hegyvidéken a körörsorokat a rétegvonalak mentén iparkodunk elhelyezni, hogy így könnyebb legyen a járás. Itt az első sort a völgyfenékkal (patakkal) vagy a hegygerinccel, síkon pedig az állomány (erdőrészlet) valamelyik hosszabb oldalával párhuzamosan vesszük fel. Menet közben az egyik munkás a legtöbb állományban található selejtes fákat a menetiránnyal egyező oldalukon könnyed kéreglevágással olyan távolságokban megjegyzi, hogy egyik jel a másiktól jól látható legyen. Ha a fákat fejszével sérteni nem akarjuk, a jelzést mésszel vagy festékekkel eszközöljük.

A következő sorok irányát úgy tartjuk be, hogy egy munkás a fákra tett jelzés után az előző soron megy vissza, közbe-közbe átkiabál s szerint a hang szerint is, de többnyire a munkás látható menete szerint igyekszünk azzal párhuzamosan haladni, ami 60—80 lépés sortávolságnál jól is sikerül s így a soroknak különleges kijelölésére nincs szükség.

Erdőbecsléssel foglalkozó kartársaimnak nem tudom eléggé ajánlani a nagyobb — különösen az 0.1 kat. holdas — próbakörök

használatát. A kívánt pontosságnak megfelelő sor- és körtávolságok-goknak számítás s így fáradtság nélkül történhető megllapításához közlöm az albbi táblázatot. Összehasonlítás, — esetleg használat ked- véért — belevettem kisebb köröket és távolságokat is.

A fölvétel munkájának részleteit illetően itt legyen szabad csak utalnom e lapok 1907. évi X. füzetében megjelent cikkemre.

Adatok a próbakörözéshez.

Sor- és körtávolság	Egy-egy körre eső terület	0·01	0·02	0·03	0·05	0·10	0·20
		kataszteri holdas próbakör					
lépés	k. hold	4·28	6·05	7·41	9·57	13·53	19·14
méter körsugár használatánál fölvételre ke ül az állomány lenti %-a							
30— 30	0·09	11	20	33			
30— 40	0·12	8	17	25			
30— 50	0·15	7	13	20			
30— 60	0·18	6	11	17			
40— 40	0·16	6	13	19	31		
40— 50	0·20	5	10	15	25		
40— 60	0·24	4	8	13	21		
40— 80	0·32	3	6	9	16		
50— 50	0·25	4	8	12	20	40	
50— 60	0·30	3	7	10	17	33	
50— 80	0·40	3	5	8	13	25	
50—100	0·50	2	4	6	10	20	
60— 60	0·36	3	6	8	14	28	
60— 80	0·48	2	4	6	10	20	
60—100	0·60		3	5	8	17	
60—120	0·72		3	4	7	14	
80— 80	0·64		3	5	8	16	31
80—100	0·80		3	4	6	13	25
80—120	0·96		2	3	5	10	20
80—140	1·12			3	4	9	18
80—150	1·20			2·5	4	8	17
80—160	1·28			2·5	4	8	16

**Nagykörös pótharasztpusztai erdeje történelemelőtti őserdő-
maradvány.** Boros Ádám dr. egyetemi tanár felülvizsgálta a Nagy-
körös tulajdonában lévő Pótharasztpusztai erdőterületét és igen érde-
kes megállapításokra jutott. Megállapítása szerint az erdőterület egy
része még ma is az eredeti őserdő maradványa, amely már a törté-
nelemelőtti időben megvolt. Ilyen a Nyárfás-erdőnek nevezett rész,
amelyen ma is megvan a Duna—Tisza-közé homoktalajára jellemző
ősi növényzet s köztük a legnevezetesebb, az úgynevezett pótharaszti
szegfű (*Dianthus diutinus*), amely az erdő bennszülöttjei és annak-
idején Kitaibel Pál fedezte fel elsőnek. Az erdőmesteri lak közelé-
ben levő Gyertyán-liget is őserdő és a Duna-Tisza közének egyetlen

gyertyánosa. Ősi maradvány az úgynevezett Kanászlapos körüli rész, kocsányostölgy erdejével. A Vajkó és Piócás nevű zombékosok szintén ősi maradványok és a flórájuk is még mindig ősi, eredeti. A város ezeket a részeket védelmébe veszi és az elültetett akácokat kiirtva, az ősi növényzet továbbtenyésztésével fogja biztosítani a történelemelőtti korok e ritka emlékeinek megmaradását. (Az Uj Magyarország ez évi november hó 8-iki számából.)

A madarak repülésének gyorsasága. Alig van pontja a természettudományos kutatásnak, amelyben egészen napjainkig akkora bizonytalanság uralkodott volna, mint a *madarak repülési sebességének kérdésében*. Így többé-kevésbé általános nézet volt, hogy a sólyom egy óra alatt 400 kilométert, egyes kacsafélék 245, a holló 300, a kékbegy 320 kilométert tesz meg. Mindezt most már a vadászlegendák közé utalják azok a nagyszabású kísérletek, amelyekről a *College de Magnan* állattani professzora a minap számolt be.

Tíz éven keresztül folytak ezek a kísérletek, amelyek során *igénybe vették a technika minden eszközét*. Így például hosszabb alagutban, amelyet pontosan felmértek, nemsokkal a bejárat után, valamint a kijáratnál rendkívül finom, könnyen áttéphető dróthálót helyeztek el. A madarat nekieresztették az alagutnak s amint a repülő állat átszakította a hálót, az utóbbiakkal kapcsolatos elektromos készülék *önműködően megrögzítette az időpontot*. Kísérleteztek úgy is, hogy a madarak lábára könnyű fémszálat erősítettek, amely forgó dobról oldódott le. Készítettek róluk filmfelvételeket. Felhasználták az autót és a repülőgépet is. Mindezeket a kísérleteket sokszor megismételték s átlagszámításokat végeztek. Figyelembe vették, hogy a repülési sebesség függ a külső körülményektől is. A madár lassabban halad, ha zsákmányra vadászik, gyorsabban, amikor ellenség elől menekül, vagy zsákmányra csap alá.

A kísérletek igen érdekes eredményekkel jártak. Kiderült, hogy az összes Európában ismert madarak közül a földszínnel párhuzamos síkban *a kacsafélék repülnek leggyorsabban*. A rekordot a tőkéskaca tartja, amely *óránként 135 kilométert tesz meg, vagyis 37 métert másodpercenként*. A vadkacsa 122 kilométer sebességgel repül, vagyis másodpercenként 33 métert hagy maga mögött. A kacsák után egyes barázdabillegető fajták jönnek, amelyeknek sebessége 110 kilométeróra, vagy 30 méter másodperc. A híres sólyom, amely a legsebesebb madár hírében állt, *messze elmarad e rekordok mögött*, mert gyorsasága nem haladja meg a 100 kilométerórát, vagyis 28 méter-másodpercet. Nem sokkal előzi meg tehát a fácánt, amely óránként 95 kilométert, másodpercenként 26 métert repül. A szürke fogoly 80 kilométert tesz meg, másodpercenként 22 métert, a vadgalamb 72 kilométert, másodpercenként 20 métert.

Messze elmaradnak a kis madarak, jóllehet a közhit igen sebesnek

tartja őket. *Még a fecske sem tesz meg többet 50 kilométernél óránként*, akár csak a nagy madarak, mint a sas és a keselyű, amelyek horizontális irányban-távokról sem olyan gyorsak, mint a függőleges lecsapásnál. Felrepüléskor a sebesség természetesen csekélyebb. Így a fácán kezdő sebessége 62 kilométer-óra, a fogolyé 52 kilométer-óra.

Mindezek az adatok a maximális sebességre vonatkoznak szélcsendben. Vadászoktól hallani, hogy szélben a madár csak a szél irányával ellenkezően tud repülni s a szél irányában csak viteti magát. És pedig azért, mert a szél felborzolja tollazatát s a madár egyhelyben áll. A kísérletek megdöntötték ezt a hiedelmet is. *Szél irányában is vigan repül a madár* és mozgási sebességéhez még hozzá kell adni a szél sebességét is. Érdekességből megemlítjük, hogy a leggyorsabb négylábú futóvad nem a mezei nyul, hanem az üregi (házi) nyul. A házi nyul 48 kilométert tesz meg óránként, vagy 13 métert egy másodperc alatt. A mezei nyul ugyanezzel a sebességgel halad, de *hamarabb kifárad és lankad, mint az üregi nyul*. (A „Nemzeti Ujság” 1934. évi október 28-iki számából).

A fagázautók használatának előmozdítása Olaszországban. Amint Olaszországból jelentették, az olasz kormány oly törvényt léptetett életbe, amely az autóknál a fagáznak üzemanyagként nagyobb mértékben való alkalmazását fogja előmozdítani. A törvény értelmében ugyanis a kizárólag fagázzal hajtott olasz gyártmányú autók a forgalmiadó fizetése alól 5 év tartamára fel lettek mentve. A fagázautó vevőjének vételprémiumot is engedélyeznek. Ezek az intézkedések, amelyek a fának autózem anyagként való propagálását szolgálják, s amelyekkel Olaszország, Franciaország példáját követi, valószínűleg más államok törvényalkotásaira is kihatással lesznek. (A Wiener Allgemeine Forst und Jagd Zeitung 1934. évi 39. számából.)

Az európai és európa kívüli fátexportáló országok második konferenciája. A Nemzetközi Faexport Konferencia Wienben ezévi október hó 25-én tartotta ülését, amelyen ez alkalommal nemesak az összes európai, hanem a legfontosabb európa kívüli fát exportáló országok is résztvettek. Ez a C. I. B. által kezdeményezett tanácskozás már a második ily értelmű nemzetközi megbeszélés. Az első értekezletet Berlinben, 1933. évi december havában tartották az európai faexport 1934. évi mennyiségének megállapítása és szétosztása céljából. Az akkori megegyezés résztvevői, és pedig Svédország, Finnország, Oroszország, valamint a C. I. B. által képviselt fát exportáló országok, úgymint Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia, Lengyelország és Ausztria úri kötelezettség formájában a rájuk eső exportmennyiségeknek lehető pontos betartására kötelezték magukat. (A Wiener Allgemeine Forst und Jagd Zeitung 1934. évi 43. számából.)